

کلیندامایسین (Clindamycin)

دسته دارویی: ضد باکتری، مشتق لینکومایسین

شکل دارویی: کپسول ۱۵۰ و ۳۰۰ میلی گرمی

نحوه عملکرد دارو

کلیندامایسین با پیوند به جزء 50S ریبوزوم و نیز جزء RNA 23S باکتری موجب مهار ساخت پروتئین در باکتری می شود. این دارو بر روی باکتری های حساس، از جمله اکثر کوکسی های گرم مثبت هوازی و چندین میکروارگانیزم گرم مثبت و گرم منفی بی هوازی، اثرات باکتری کش یا باکترواستاتیک دارد. کلیندامایسین همچنین به عنوان داروی دسته اول بر روی مایکوپلاسما پنومونیا، لپتوتیشیا بوکالیس و بعضی از باسیل ها و کوکسی های گرم مثبت مؤثر است.

مشخصات فارماکوکینتیکی

کلیندامایسین یک آنتی بیوتیک مشابه و مشتق شده از لینکومایسین می باشد. این دارو به صورت موضعی، خوراکی و تزریقی استفاده می شود. این دارو از راه خوراکی به سرعت و کامل جذب شده و فراهمی زیستی آن تقریباً ۹۰٪ است. حداکثر غلظت پلاسمایی آن پس از ۴۵ تا ۶۰ دقیقه ایجاد می شود و وجود غذا در معده تاثیری بر غلظت سرمی دارو ندارد. این دارو به طور گسترده در اکثر بافت ها و مایعات بدن (بجز مایع مغزی- نخاعی) انتشار می یابد و از جفت نیز عبور می کند. حدود ۹۲ تا ۹۴٪ دارو به پروتئین های پلاسما باند می شود. متابولیسم دارو کبدی است و بعضی از متابولیت های آن ممکن است فعالیت ضد باکتری داشته باشند. این دارو به طور ناقص به متابولیت های غیر فعال مانند کلیندامایسین پالمیتات و کلیندامایسین فسفات متابولیزه می شود. این دو متابولیت در داخل بدن به سرعت هیدرولیز شده و به کلیندامایسین فعال تبدیل می شوند. حدود ۱۰٪ کلیندامایسین به صورت تغییر نیافته از طریق کلیه ها و ۳/۶٪ در مدفوع و نیز باقی مانده دارو به صورت متابولیت های غیر فعال دفع می شود. نیمه عمر حذف کلیندامایسین در فرد با کلیه های سالم ۲/۵ تا ۳ ساعت می باشد. شایان ذکر است دیالیز صفاقی و همودیالیز، دارو را از بدن خارج نمی کند.

موارد مصرف

- عفونت استخوان و مفاصل
- عفونت لگن در زنان
- عفونت داخل شکمی
- واژینیت باکتریایی (شکل واژینال دارو)
- پنومونی ناشی از باکتری های بی هوازی، پنوموکوک، استافیلوکوک، استرپتوکوک

- پنومونی ناشی از ارگانیسم های حساس
- سپتی سمی باکتریایی ناشی از باکتری های بی هوازی ، استافیلوکوک و استرپتوکوک
- عفونت های پوست و بافت های نرم ناشی از باکتری بی هوازی ، استافیلوکوک ، استرپتوکوک
- توکسوپلاسموز (مغزی یا چشمی) : این دارو به همراه پریمتامین در درمان بیماری که به داروهای استاندارد این بیماری پاسخ نداده اند یا عدم تحمل نشان داده اند ، استفاده می شود.
- سینوزیت

مقدار و روش مصرف دارو

دوز بزرگسالان

- ضد باکتری : ۱۵۰ تا ۳۰۰ میلی گرم از راه خوراکی هر ۶ ساعت
- درمان مالاریا : ۹۰۰ میلی گرم از راه خوراکی ۳ بار در روز به مدت ۳ روز
- پنومونی (پنوموسیستیس کارینی) : ۱۲۰۰ تا ۱۸۰۰ میلی گرم در روز در دوزهای منقسم از راه خوراکی ، همراه با داروی پریماکین به مقدار ۱۵ تا ۳۰ میلی گرم در روز.
- توکسوپلاسموز مغزی : ۱۲۰۰ تا ۱۴۰۰ میلی گرم در روز در دوزهای منقسم از راه خوراکی ، همراه با داروی پریمتامین به مقدار ۵۰ تا ۱۰۰ میلی گرم در روز.

دوز اطفال

- ضد باکتری :

- نوزادان زیر یک ماه : چگونگی مصرف دارو توسط پزشک تعیین می شود. مصرف این دارو در این گروه سنی باید با احتیاط صورت گیرد.
- نوزادان با سن بالاتر از یک ماه : ۲ تا ۵ میلی گرم به ازای هر کیلوگرم وزن بدن هر ۶ ساعت از راه خوراکی یا ۲/۷ تا ۶/۷ میلی گرم به ازای هر کیلوگرم وزن بدن هر ۸ ساعت.
- در کودکان با وزن ۱۰ کیلوگرم و کمتر ، کمترین دوز پیشنهادی ۳۷/۵ میلی گرم هر ۸ ساعت می باشد.
- مالاریا : ۶/۷ تا ۱۳/۳ میلی گرم به ازای هر کیلوگرم وزن بدن به صورت خوراکی ، ۳ بار در روز به مدت ۳ روز

موارد منع مصرف دارو

- در صورت داشتن حساسیت مفرط نسبت به این دارو یا لنینکومایسین از مصرف دارو خودداری شود.
- مواردی از بروز حساسیت متقاطع بین کلیندامایسین و دوکسوروبیسین نیز گزارش شده است.

- در صورت داشتن سابقه بیماریهای گوارشی بویژه کولیت اولسراتیو ، کولیت ناشی از مصرف آنتی بیوتیک، بیماری التهابی روده و کسانی که سابقه واکنش های آتوپیک دارند، از مصرف دارو خودداری شود. (کلیندامایسین ممکن است سبب ایجاد کولیت سودوممبران شود).

موارد احتیاط :

- اختلالات شدید عملکرد کبدی (نیمه عمر کلیندامایسین در افراد با اختلالات شدید عملکرد کبدی طولانی است که نیازمند تعدیل و تنظیم دوز دارو می باشد).

- اختلالات شدید عملکرد کلیوی (مصرف کلیندامایسین در این بیماران نیازمند تعدیل و تنظیم دوز می باشد).

عوارض جانبی

- عوارض جانبی که در صورت بروز نیاز به مراقبت پزشکی دارند :

عوارض با شیوع بالا

- کولیت سودوممبران (درد و گرفتگی شدید شکم و معده ، اسهال آبکی و شدید که ممکن است خونی نیز باشد ، تب).

عوارض با شیوع کم

- حساسیت شدید (راش و خارش پوستی) ، نوتروپنی (گلودرد و تب) ، ترومبوسیتوپنی (خونریزی یا کبودی غیر معمول)

- عوارض جانبی که در صورت تداوم و یا بدتر شدن نیاز به مراقبت پزشکی دارند :

عوارض با شیوع بالا

اختلالات گوارشی (درد شکم ، اسهال ، تهوع و استفراغ)

عوارض با شیوع کم

بیماریهای ناشی از رشد قارچ (خارش نواحی رکتوم یا ژنیتال)

*در صورت بروز علائم بیماری کولیت سودوممبران بعد از قطع دارو ، جهت درمان سریعاً به پزشک مراجعه شود.

توجه: در صورت بروز اسهال مداوم یا واکنش های ناشی از حساسیت مفرد ، باید مصرف دارو قطع شود.

تداخل اثر

- داروهای مسدود کننده عصبی - عضلانی (مانند سوکسینیل کولین): کلیندامایسین سبب تشدید اثرات این داروها می شود.

- دیفنوکسیلات : امکان تشدید اسهال ناشی از کلیندامایسین وجود دارد.

- اریترومایسین: محل اتصال کلیندامایسین را بلوک کرده و سبب کاهش اثر این دارو می شود.
 - کانولین: ممکن است سبب کاهش جذب گوارشی کلیندامایسین شود.
 - تداخلات دارو - آزمایشگاه :
 - امکان افزایش بیلی روبین ، AST ، آلکالن فسفاتاز ، ائوزینوفیل ها و کاهش WBC و پلاکت وجود دارد.
- * توجه :** رژیم های غذایی حاوی سدیم سیکلامات سبب کاهش سطح سرمی دارو می شوند.

مصرف دارو در دوران حاملگی و شیر دهی

بارداری: کلیندامایسین از جفت عبور می کند. بنابراین مصرف این دارو در دوران بارداری توصیه نمی شود. مگر با صلاحدید پزشک متخصص. این دارو در FDA pregnancy category در گروه B قرار دارد.

شیر دهی: این دارو در شیر مادر ترشح می گردد و مصرف آن در این دوران توصیه نمی شود و اگر بیمار مجبور به مصرف آن شد ، باید در طول درمان از شیر دادن به کودک خودداری نماید.

نکات آموزشی درباره این دارو

- مصرف این دارو در نوزادان و شیرخواران باید با احتیاط فراوان همراه باشد. این گروه از نظر بروز اسهال باید مورد مراقبت دقیق قرار گیرند.
- بیماران سالمند ممکن است اسهال ناشی از مصرف دارو را به سختی تحمل کنند . هر گونه تغییر در دفع اجابت مزاج را باید تحت نظر داشت.
- در بعضی از بیماران، طی درمان با کلیندامایسین ممکن است نتایج آزمون عملکرد کبد غیر طبیعی شده و میزان آنزیم های کبدی افزایش یابد. در صورت بروز این عارضه به پزشک خود مراجعه نمائید.
- در صورت داشتن حساسیت شدید به هر یک از داروهای کلیندامایسین، لینکومایسین و یا دوکسوروبیسین، از مصرف دارو خودداری شود.
- در صورت بارداری ، داشتن قصد بارداری و یا شیردهی قبل از مصرف این دارو به پزشک خود اطلاع دهید.
- در صورت داشتن هرگونه بیماری ، بویژه سابقه اختلالات گوارشی مانند کولیت ، اختلالات عملکرد کبدی یا کلیوی ، قبل از مصرف دارو به پزشک خود اطلاع دهید.
- در صورت مصرف هرگونه دارو ، قبل از شروع مصرف کلیندامایسین به پزشک خود اطلاع دهید.

- جهت کاهش عوارض گوارشی و اختلال بلع، کپسول را به طور کامل و با یک لیوان پر از آب یا همراه با غذا میل نمائید.
- دارو را به طور منظم و دقیق در زمان های مشخص شده میل نموده و دوره درمان را کامل کنید.
- در صورت فراموش کردن یک دوز دارو، به محض به یادآوردن آن را مصرف نمائید و اگر به زمان مصرف دوز بعدی نزدیک می باشد از مصرف دوز فراموش شده خودداری کرده و دوز بعدی را دو برابر نکنید.
- در فواصل دوره ای منظم جهت بررسی روند پیشرفت درمان به پزشک خود مراجعه نمائید.
- در صورت عدم مشاهده بهبودی بعد از چند روز مصرف دارو، این موضوع را به پزشک خود اطلاع دهید.
- در صورت ابتلا به اسهال قبل از دریافت داروهای ضد اسهال مانند دیفنوکسیلات جهت گرفتن راهنمایی، به پزشک خود مراجعه نمائید و از درمان خودسرانه اسهال پرهیز کنید.
- در صورت نیاز به جراحی با بیهوشی عمومی قبل از شروع جراحی پزشک خود را از مصرف این دارو مطلع نمائید.
- در طی درمان طولانی مدت با این دارو، باید نحوه عملکرد کلیه، کبد و همچنین سلولهای خونی کنترل گردد.
- در صورت بروز اسهال مداوم یا واکنش های ناشی از حساسیت مفرط، باید مصرف دارو قطع شود.

مصرف دوز بیش از حد دارو و درمان آن

مصرف دوز بیش از حد این دارو به صورت خوراکی ممکن است سبب ایجاد تهوع و استفراغ، تشنج، افت فشار خون شود. در مواردی نیز که بیمار به این دارو حساسیت داشته باشد، ممکن است سبب راش پوستی گردد.

درمان: نیمه عمر کلیندامایسین ۲/۵ ساعت می باشد و انجام دیالیز، دیالیز صفاقی و یا همودیالیز اثری بر میزان غلظت خونی آن ندارد. در صورت وجود استفراغ و اسهال شدید، هیدراتاسیون کافی و کنترل دقیق مایعات بدن ضروری می باشد. در درمان مسمومیت ناشی از این دارو، اقدام اولیه شامل برقراری راه هوایی مناسب برای بیمار و مبادرت به انجام تهویه و اکسیژناسیون می باشد. کنترل دقیق کراتینین و سطح پلاسمایی دارو ضروری است.

شرایط نگهداری دارو

دارو دور از نور و در دمای کمتر از ۳۰ درجه سانتیگراد نگهداری شود.